

Josip KNEŽEVIĆ
Univerzitet u Sarajevu – Katolički bogoslovni fakultet
Josipa Stadlera 5
BiH – 71 000 SARAJEVO
josip.knezevic25@gmail.com

KRISTOLOŠKI TEMELJI TEOLOGIJE SVEĆENIŠTVA

Sažetak

Rad je podijeljen u tri dijela. U prvom dijelu autor se bavi definicijom misterija i pojma svećeništva idući od biblijskih temelja kako bi došao do govora o jedincatom Kristovu svećeništvu koje se u Crkvi ostvaruje kroz krsno svećeništvo svih vjernika te ministerijalno svećeništvo svih zaređenih službenika Crkve. U drugom dijelu rada, na temelju rečenog, autor produbljuje shvaćanje svećeništva naglašavanjem da je Krist izvor ište i model sveg svećeništva, i to kroz svoje služenje – koje ide od Isusova utjelovljenja, preko rođenja do javnog djelovanja – zatim kroz teologiju križa opisanu kroz Kristovo samopredanje na Posljednjoj večeri, koja je predstika euharistije, i kroz spase-nje koje se nastavlja u vječnosti. Sve to zaokružuje treći dio rada govorom o sursi i potrebi Kristova svećeništva u misteriju božanskog plana spasenja čovječanstva.

Ključne riječi: *teologija svećeništva, krsno i ministerijalno svećeništvo, temelji svećeništva.*

Uvod

Tema svećeništva ima posebno mjesto u današnjem razvoju teolo-gije. Prije svega, valja reći da je Isus Krist svećenik, Veliki svećenik, vječni i jedini svećenik i kao takav je jedini posrednik između Boga i ljudi. Svrha svećeništva, s druge strane, jest uspostaviti most između zemlje i neba. A kad ljudi sagriješe, dodaje se nova zadaća – odrješenje. Svećenik je, dakle, onaj koji je uvijek između Boga i ljudi koji prinosi žrtvu kao zahvalu Bogu za božanske darove.

Prema novozavjetnim tekstovima Krist je i svećenik, i žrtva jer je on jedini posrednik između Boga i ljudi jer je i Bog, i čovjek. Prema tome, on je idealan posrednik, jedini i istinski, kao svećenik koji prinosi svoju žrtvu na križu. Čitav Isusov zemaljski život je bio zapravo njegova sveće-nička žrtva dovršena na križu.

No, je li time završilo Kristovo svećeništvo? Ne! Krist nastavlja vršiti svoje svećeništvo, ali ne više na fizički način, nego u svojem mistič-nom Tijelu u kojem postoje različiti udovi s različitim službama. Na taj

način Isus nastavlja vršiti svoje svećeništvo, ali ne u svim članovima Crkve na jednak način. Postoje, naime, izabrani ljudi koji su na poseban način obučeni Kristovom svećeničkom vlašću. No, i po laicima on vrši svoje svećeništvo, ali na jedan sasvim drukčiji način tako da i oni sudjeluju u Kristovu svećeništvu.

Kroz cijelu povijest Crkve ova tema svećeništva bila je uvijek aktualna te se više puta nanovo otvarala, a osobito nakon Drugog vatikanskog koncila promišljajući je kroz Kristovo svećeništvo koje se artikulira upravo na dva načina: krsno i ministerijalno. Međutim, u posljednje vrijeme ta je tema posebno došla u fokus i na poseban način aktualizirana, najvjerojatnije zato što živimo u vremenu u kojem se možda više negoli ikada prije osjećaju krize, ne samo u kontekstu ministerijalnog svećeništva nego i u kontekstu krsnog koje još uvijek traži svoje mjesto u Crkvi. Posebno valja staviti naglasak na ovo krsno svećeništvo koje je Koncil „vratio“ preuzevši ga praktički iz otačke ekleziologije.¹ Riječ je, naime, o stvarnosti u kojoj se na poseban način obraća pozornost na vrlo važan proces doktrinarno-teološkog razvoja, ali i duhovno-pastoralnog. No, ekleziološki razvoj koji se dogodio nakon Koncila, kao i „buđenje“ laikata između ostalog, prouzročio je duboke promjene u nekim pogledima tako da se crkvena hijerarhija ne može više promatrati izolirano u odnosu na Crkvu kao narod Božji.

1. Misterij i pojam svećeništva

Pojam „svećeništvo“ (lat. *sacerdotium*) i „svećenik“ (lat. *sacerdos*, grč. *ιερεύς*), kao služba posredovanja između čovječanstva i nekog višeg svijeta, fenomen je prisutan u gotovo svim religijama te se odnosi na prinošenje žrtava (darova), propovijedanje, vođenje naroda i dr. No, dublje značenje tog pojma mnogo je šire i raznovrsnije od onoga što mislimo.²

Židovska religija je u svojim počecima bila slična onima koje su postojale na području Bliskog istoka. Do ulaska u obećanu zemlju, pojedinci su, poput Abrahama, prinosili žrtve Bogu osobno u ime svojih obitelji ili u ime svojega naroda izgrađujući oltare na kojima su se prinosile žrtve bez prisutnosti službenih svećenika (usp.: Post 12,7ss; 22,13). Nakon ulaska u obećanu zemlju, malo po malo počela su nastajati i svetišta koja su čuvali svećenici, a vrhunac je bio izgradnja jeruzalemskog Hrama.³

¹ O krsnom i ministerijalnom svećeništvu u patristici vidi: Josip KNEŽEVIĆ, „Sakrament krštenja i sakrament svetog reda. Odnos krsnog i ministerijalnog svećeništva u patristici i u dokumentima Drugog vatikanskog koncila“, *BS* 92 (2022.), 425-488.

² O tome: Adalbert REBIĆ, „Pojam i služba svećenika u Svetom pismu Staroga i Novoga zavjeta“, *BS* 41 (1971.), 25-45.

³ Usp.: Mato ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji* (Zagreb: KS, 1976.), 129-130.

Crkva je od svojih početaka vezana uz Izrael kao izabrani narod Božji. Činjenica je da su se prve kršćanske zajednice sabirale i slavile jednu vrstu bogoslužja, ali njihovo bogoslužje u pravom smislu riječi bilo je uzajamno služenje i bratska ljubav zbog čega su, s jedne strane, bili smatrani poganima, a s druge su izazivali divljenje svojih sugrađana zbog načina kako su željeli dobro jedni drugima. Naravno da je tome uvelike doprinijelo trenutno stanje Crkve koja je u Rimskom Carstvu bila *religio illicita*, te prema tome i progonjena. Naime, zajednicu čine vjernici koji se okupljaju u prisutnosti Gospodina kao zajednica braće i sestara vezanih bratskom ljubavlju koja prikazuje molitve i zahvale Bogu. Naravno, ne može se tu izbjeći i postojanje osobe koja kao službenik okuplja tu zajednicu u Božje ime. No, u prvim stoljećima služba kao takva nije bila viđena na isti način kod svih. Na primjer, latinski su oci uglavnom naglašavali otpuštanje grijeha i propovijedanje Riječi kao pripravu za ispovijed, a za grčke oce služba se sastojala u naviještanju čudesnih djela Božjih koja su ostvarena u povijesti spasenja te u podjeli sakramenata.⁴

No, činjenica je da se u povijesti Crkve izbjegavao s početka ovaj pojam „svećenik“ jer jedini svećenik je Isus Krist. Budući da je u kršćanskoj zajednici u prvim stoljećima postojalo mnoštvo službi (apostoli, učitelji, đakoni, đakonise, proroci i proročice, starješine i nadglednici), Crkva se odlučila za pojmove poput *πρεσβύτερος* – koji ima značenje „starješine“ u nekoj zajednici, odnosno „upravitelj“ zajednice – te *ἐπίσκοπος* – pojam koji ima značenje „nadglednika“, „čuvara zajednice“, odnosno predstojnika.⁵

U periodu koji ide prema srednjem vijeku služba svećeništva postaje sve više ritualno-liturgijsko djelovanje, najčešće na štetu službe Riječi, uz minimalno propovijedanje. U tom periodu dolazi i Tridentski koncil kao odgovor na protestantske ideje dogmatizirajući lik svećenika kao onog koji ima duhovnu vlast posvećivanja euharistije i sakramentalnog odrješivanja grijeha te koji tu vlast dobiva sakramentom svetog reda.⁶ Takav će stav ostati sve do Drugog vatikanskog koncila kada dolazi do revaloriziranja krsnog svećeništva.⁷ No, danas se pod tim pojmovima u Katoličkoj Crkvi još uvijek misli poglavito na ministerijalno svećeništvo, dok je krsno

⁴ Usp.: Bonifacio HONINGS, „Sacerdozio ministeriale e comune. Una duplice identità della Chiesa-Sacramento“, *Ephemerides Carmeliticae* 23 (1972.), 414.

⁵ O tome vidi: Daniel CALLAM, „Bishops and Presbyters in Apostolic Fathers“, *SP* 31 (1997.), 107-111; Drago TUKARA, „Razvoj biskupske i prezbiterske službe u prvim stoljećima Crkve“, *Diacovensia* 26 (2018.), 255-275.

⁶ Usp.: B. HONINGS, „Sacerdozio ministeriale e comune“, 415-416.

⁷ Usp.: Enrico CATTANEO, „Dal presbitero al sacerdote: un problema antico e nuovo“, *Rasegna di Teologia* 60 (2019.), 358-359.

ostalo još uvijek govorna figura premda ono nije samo teološka slika, nego uključuje očitovanje životvornosti vjere.⁸

1.1. Biblijsko utemeljenje svećeništva

Već je u Knjizi Izlaska (usp.: Izl 19,1-9) Izrael predstavljen kao „kraljevsko svećenstvo“, kao sveti narod. Budući da su Izraelci snagom saveza koji se spremaju sklopiti s Bogom postali jedna cjelina, Bog ih naziva „svećeničkim pukom“ zato što jedino oni ispravno vjeruju i štiju jedinoga i pravoga Boga svojim molitvama i žrtvama.⁹ Dakle, temeljni smisao teksta nije sažet samo u zaključku da će taj narod voditi svećenici nego da će on biti „narod svećenika“ kojemu je i dana služba posrednika jer je prirodna povezanost između pojma žrtvovanja i ideje posredovanja, a ponekad i propovijedanja, što će biti pridržano prvo Aronu kao prvom Velikom svećeniku, a potom i njegovim sinovima (Levijevo pleme). Tako, vidimo da se u SZ svećeništvo stjecalo „bez ređenja“, odnosno samom pripadnošću tom plemenu koje je preuzelo službu bogoslužja i posredovanja između naroda i Boga kroz čuvanje Zakona, poučavanje te prinos žrtava.¹⁰

Evandjelja, s druge strane, često prikazuju figuru svećenika onako kako nam je predstavljena u SZ, međutim, evanđelisti nikada ne predstavljaju Isusa kao svećenika niti mu pripisuju kakvu svećeničku ulogu.¹¹ Isus je više predstavljen kao prorok negoli kao svećenik jer on u odnosu prema Ocu ne treba posrednika! On je sâm posrednik jer ima izravan odnos s Ocem! Razlog zašto nisu za Isusa koristili pojam „svećenik“, stoji u dubljem razumijevanju tradicije jer židovske su starješine stavljale naglasak na ritualizam bez istinske duhovnosti, dok je Isus naglašavao klanjanje Bogu „u duhu i istini“ (Iv 4,23).¹² No, svakako da se uz to može pretpostaviti Isusova nakana uspostave novozavjetnog svećeništva koje bi se ipak razlikovalo od starozavjetnog jer se nije izražavalo u nekom činu koji bi se ponavljao kao nekakav ritual, nego je u prinosu „jednom zauvijek“ njegova života. Iz toga proizlazi da svećeništvo Novoga saveza nije usmjereno na ceremonije, nego na postajanje

⁸ Usp.: Ante CRNČEVIĆ, „Jesmo li svećenici?“, *Živo vrelo* 26, 4 (2009.), 1.

⁹ Usp.: M. ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, 130-131.

¹⁰ Usp.: Corrado MONTALDO, „Il sacerdozio comune a partire dal battesimo e dalla cresima“, *Rivista apostolato Universale* 49 (2019.), 145-149.

¹¹ Usp.: Ivan ZIRDUM, „Otajstvo Kristova svećeništva“, *BS* 70 (1994.), 579-580.

¹² Ova je tema obrađena u: Albert VANHOYE, „La novità del sacerdozio di Cristo“, *La Civiltà cattolica* 149 (1998.), 16-27.

koje se mora posvećivati snagom Duha Svetoga.¹³ Zato su, možemo reći, dva odlučujuća momenta u njegovu javnom djelovanju: uspostava euharistije, gdje je radikalno reformirao bogoslužje, te muka i smrt na križu koji su predstavljeni kao istinska žrtva, a on sâm kao žrtveni jaganjac koji će svojom žrtvom ponovno sjediniti nebesa i čovječanstvo.¹⁴

1.2. Kristovo svećeništvo – temelj krsnog i ministerijalnog svećeništva

Starozavjetno svećeništvo prenosilo se iz generacije u generaciju među Aronovim sinovima. Bilo je privremeno i našlo je svoje ispunjenje u Isusu, jedinom posredniku između Boga i ljudi i jedinom Velikom svećeniku koji je prinio jednom zauvijek jedinu žrtvu križa. Za Židove Isus nije bio svećenik jer nije bio Aronov potomak, međutim Krist je Crkvu učinio kraljevskim svećenstvom Bogu i Ocu (usp.: Otk 1,6), tako da je cijela zajednica vjernika zapravo svećenstvo (usp.: KKC, 1546).

Pomazanje Isusovo po Duhu Svetomu dolazi u trenutku u kojem božanska osoba vječnog Logosa uzima ljudsku narav kako bi je posvetila (deificirala) u vječnosti. To posvećenje događa se, dakle, već u utjelovljenju Isusa Krista i s njegovim poslanjem u svijetu, a dovršava se njegovim prinosom samoga sebe za otkupljenje svijeta i čovječanstva jer je on jedini posrednik između čovječanstva i Boga, i svećenik, i žrtva jer je vršio volju Očevu prinoseći samoga sebe za nas prikazujući tako samoga sebe kao vrhovnog svećenika.¹⁵ Već je u pojedinim tekstovima NZ, kao npr. Poslanica Hebrejima (usp.: Heb 7,26-27), starozavjetnom svećeništvu, tj. Aronovu, suprotstavljeno novo svećeništvo očitovano u Isusu Kristu i u njegovu prinosu sama sebe na križu¹⁶ precizirajući da Krist nije samo žrtva za grijeh nego i Veliki svećenik svoje vlastite žrtve.¹⁷ Vidimo,

¹³ Usp.: Michelangelo TÀBET, „Il sacerdozio di Cristo e il sacerdozio ministeriale nel Nuovo Testamento“, Eusebio GONZÀLEZ (ur.), *Collectanea Biblica* (Roma: EDUSC, 2014.), 698.

¹⁴ Usp.: C. MONTALDO, „Il sacerdozio comune a partire dal battesimo e dalla cresima“, 150.

¹⁵ Usp.: Agostino FAVALE, „Presbitero“, Ermanno ANCILLI (ur.), *Dizionario Enciclopedico di spiritualità*, III (Roma: Città nuova, 1990.), 2012.

¹⁶ Usp.: Ante CRNČEVIĆ – Ivan ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije: teološka polazišta za novost slavljenja i življenja vjere* (Zagreb: Hrvatski institut za liturgijski pastoral, 2009.), 534.

¹⁷ O tome: Marijan VUGDELIJA, „Narav Isusova svećeništva i njegove žrtve prema Poslanici Hebrejima“, Nikola BIŽACA – Jadranka GARMAN (prir.), *Antropološka i religiozna dimenzija žrtve*. Zbornik radova XVIII. Međunarodnoga znanstvenog skupa, Split, 25. i 26. listopada 2012. (Split: CuS, 2013.), 83-174.

dakle, da su svećeništvo i žrtva u Poslanici Hebrejima dva korelativna pojma.¹⁸

Na taj sakrifikalni karakter Isusove žrtve sugerira i dan njegove smrti. Dakle, iz njegova cjelokupna djelovanja i smrti izvire njegovo svećeništvo jer Krist je taj koji naziva svoju smrt žrtvom pomirnicom za grijeha (usp.: Mk 10,45), a svoju prolivenu krv povezuje s krvlju pashalnog jaganjca „bez mane“. Na taj način postaje prinositeljem samoga sebe, to jest svećenikom svoje žrtve. Stoga se i bit njegova poslanja i djela otkupljenja ne razumijeva kroz gledanje na njegovu žrtvu, nego kroz otkrivanje njegova svećeništva dragovoljnim prinosom samoga sebe Ocu.¹⁹

U središtu kršćanske vjere jest, dakle, osoba Isusa Krista kao jedinog posrednika između Boga i ljudi i u isto vrijeme jedinog svećenika Novoga zavjeta. U Isusu Kristu je, dakle, ostvaren vrhunac svećeništva tako da svako drugo svećeništvo – bilo vjernika laika preko krsnog svećeništva, bilo zaređenih službenika preko ministerijalnog svećeništva – može biti samo udi-oništvo i sudjelovanje u Kristovu svećeništvu.²⁰ Potrebno je govoriti o tom privilegiju koji su svi kršćani primili – i prezbiteri i vjernici laici – premda ga je Gospodin Isus na bogatiji i potpuniji način rezervirao za prezbitere. Riječ je o daru milosti koji smo svi dobili premda možda toga nismo dovoljno ni svjesni. Tu je, dakle, riječ o dvostrukom sudjelovanju u Kristovu svećeništvu: kroz krsno i ministerijalno svećeništvo.

1.2.1. Krsno svećeništvo kao sudjelovanje u Kristovu svećeništvu

Novi zavjet poznaje jedan od načina življenja Kristova svećeništva, način koji dopire do svakog vjernika kao što je krsno svećeništvo svih vjernika kao naroda Božjega utemeljeno na Izraelu kao svećeničkom narodu. U temelju tog novog svećeništva nalazi se shvaćanje Crkve kao novog Izraela u kojem se ispunjavaju obećanja iznesena u Knjizi Izlaska (usp.: Izl 19,6).²¹

Glavni novozavjetni tekstovi koji upućuju na narav krsnog svećeništva su Prva Petrova Poslanica (1 Pt 2,4-5), knjiga Otkrivenja (Otk 1,5-6; 5,6-10; 20,46) te Poslanica Hebrejima (Heb 7,27; 9,14.25). Ti tekstovi

¹⁸ Usp.: Gerald O'COLLINS – Michael Keenan JONES, *Jesus Our Priest. A Christian Approach to the Priesthood of Christ* (Oxford: Oxford University Press, 2010.), 46.

¹⁹ Usp.: A. CRNČEVIĆ – I. ŠAŠKO, *Na vrelu liturgije*, 534-536.

²⁰ Usp.: Davor VUKOVIĆ, „Službenici radosti nade. Promišljanje o svećeništvu u svjetlu misli W. Kaspera“, Željko MAJIĆ – Božo GOLUŽA (ur.), *Iz naroda za narod. Zbornik radova svećenika studenata Papinskog hrvatskog zavoda sv. Jeronima u Rimu u svećeničkoj godini* (Rim: Papinski hrvatski zavod svetog Jeronima, 2010.), 35.

²¹ Usp.: M. TÀBET, „Il sacerdozio di Cristo e il sacerdozio ministeriale nel Nuovo Testamento“, 712.

upućuju na predstavljanje života kršćana kao istinskog bogoslužja, kao žrtve Bogu ugodne. Ne može se arbitrarno odvojiti u tim tekstovima implicitna referencija na svećeništvo svih vjernika u spomen Isusove žrtve. Tako možemo potvrditi da NZ stavlja naglasak na egzistencijalno stanje kršćanina kao svećenika ako je njegov život izraz bogoslužja koje Bog želi, po uzoru na Krista.²²

U 1 Pt 2,1-10 nalazimo eksplicitni razvoj „svećeničke“ dimenzije primijenjene na vjerničku zajednicu. Tekst je kao takav podijeljen u dva dijela. Prvi dio (2,4-5) opisuje sliku kršćana koji pristupaju Kristu, a drugi (2,9-10) govori o rezultatima tog pristupanja. U mjeri u kojoj pristupaju Kristu, vjernici postaju sudionici Kristova života postajući „duhovni Dom za sveto svećenstvo“ kako bi prinosili „žrtve duhovne, ugodne Bogu po Isusu Kristu“. Tako su kršćani „rod izabrani“ jer su od Boga odabrani po Kristu i kao takvi nasljednici su naroda Božjega koji je također nazvan „kraljevskim svećenstvom“ i „svetim pukom“ vezujući tako ovaj pojam s Izl 19,6, premda se ovdje pomiče naglasak s kraljevskog na svećenstvo opisujući zajednicu koja vrši službu svećeništva, odnosno posredništva prema onima koji još nisu upoznali Krista ili imaju poteškoća susresti ga. To znači da „svećeništvo“ kršćana ima i operativne konsekvencije jer kao sveti puk mogu prinositi Bogu duhovne žrtve hvale. Na taj način autor Poslanice govori o nastajanju istinskog kršćanskog svećeništva, koje svoju ukorijenjenost ima u Isusovu svećeništvu, po kojem kršćani mogu prinositi žrtve hvale svojih usana i dobrih djela kao duhovne žrtve.²³

U tom istom kontekstu i knjiga Otkrivenja, koristeći se riječju „svećenik“ i „svećeništvo“, govori kako cjelokupna Crkva jest i treba biti svećenički narod,²⁴ te da cjelokupna Crkva na temelju sjedinjenja s Kristom svećenikom može vršiti svećeničku službu jer je u svim kršćanima, vjeron i krsnim prijateljstvom Kristu raspetom i uskrsnom, prostrujao život uskrslog Krista te kao živa zajednica trebaju prinositi Bogu žrtvu hvale i pred svim ljudima naviještati spasonosna djela.²⁵ Knjiga Otkrivenja nam nudi jednu više eshatološku viziju kraljevskog svećenstva koja naznačuje da će krsno svećeništvo vjernika imati svoje puno ispunjenje u novom Jeruzalemu. No, u svakom slučaju i 1 Pt i Otk potvrđuju krsno svećeništvo

²² Usp.: Jesús CASTELLANO, „Sacerdozio dei fedeli“, E. ANCILLI (ur.), *Dizionario enciclopedico di spiritualità* III., 2200.

²³ Usp.: Agostino FAVALE, *Il ministero presbiterale. Aspetti dottrinali, pastorali, spirituali* (Roma: LAS, 1989.), 30-31.

²⁴ Usp.: G. O'COLLINS - M. K. JONES, *Jesus Our Priest*, 39.

²⁵ Usp.: M. ZOVKIĆ, *Crkva kao narod Božji*, 133-134.

svih vjernika koje može biti i personalno i komunitarno i koje proizlazi iz Kristova otkupiteljskog djela.²⁶

Poslanica Hebrejima jedini je novozavjetni spis koji Isusa naziva svećenikom, i to u kontekstu njegova velikosvećeničkog posredništva koje zapravo izražava novost Kristova svećeništva u odnosu na starozavjetno jer u SZ nitko nije nazvan posrednikom. Samo je Isus ostvario svećeničko posredovanje Novoga saveza (usp.: Heb 9,13-15) i svojom krvlju očistio je našu savjest od mrtvih djela. Prinijevši samoga sebe na križu kao žrtvu okajnicu, Isus nam je osigurao oprostjenje grijeha i tako omogućio odnos s Bogom, što predstavlja temelj Novoga saveza. Tako je Isusova smrt na križu žrtva njegove posvete kojom je posvećen za Velikog svećenika, a svojim uskrsnućem Isus i *qua homo* ulazi u novi odnos s Bogom koji mu omogućuje savršeno posredništvo.²⁷

Krštenje je to koje posvećuje kršćanina za svećenika jer sadržava pomazanje Duha Svetoga koji ga suobličuje Kristu svećeniku čineći ga sudionikom njegova svećeničkog poslanja. Među raznim svećeničkim djelovanjima vjernika - laika posebno se ističe ono svjedočko: krštenik postoji u Kristu i u Crkvi, prije svega radi proslave Boga kroz prinošenje duhovnih žrtava. Krštenici, dakle, vrše svoje svećeništvo prvenstveno slaveći i primajući sakramente (usp.: LG, 11). Svaki, naime, svećenik, prije nego svoje darove prinese u nebo, prima darove Božje koje treba prinijeti drugima. Stoga se nužno postavlja pitanje: Je li krsno svećeništvo samo pasivno koje se ograničava samo na primanje darova? Krsno svećeništvo prema LG ne sastoji se samo u nekoj ritualnoj izvedbi, nego mobilizira duhovni kapital vjere, klanjanja i karitativnog služenja u čemu se očituju te duhove žrtve.²⁸

Stoga, zahvaljujući upravo sakramentu krštenja kršćani sudjeluju u Kristovu svećeništvu koje ih osposobljava po Duhu Svetomu da prikažu „svoja tijela za živu žrtvu, svetu, Bogu milu - kao duhovno bogoslužje“ (Rim 12,1), odnosno da učine od svojeg života zahvaljivanje Bogu i istinsko bogoslužje. Na taj način krsno svećeništvo postaje sakramentalni znak ljubavi Kristove za Oca budući da je ono izravno sudjelovanje u Kristovu svećeništvu.²⁹ Prema tome, bit ili narav krsnog svećeništva svih vjernika

²⁶ Usp.: A. FAVALE, *Il ministero presbiterale*, 33.

²⁷ Usp.: Božidar MRAKOVČIĆ, „Novozavjetno svećeništvo i njegov odnos prema Euharistiji“, *Riječki teološki časopis* 18 (2010.), 10-15.

²⁸ Usp.: Francesco DUCI, „Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale“, *Dehoniana* 35 (1995.), 15-16.

²⁹ Usp.: A. FAVALE, *Il ministero presbiterale*, 89.

može se tumačiti kao sposobnost ili nužnost preoblikovanja vlastitog življenja u prinos svet i Bogu ugodan, u autentično djelovanje posredovanja koje se događa preko navještaja divnih djela Božjih i svjedočanstva za Isusa Krista surađujući tako na osoban način u crkvenom poslanju posredovanja,³⁰ kao što poručuje i Ivan Pavao II.: „Da, i laici su ‘rod izabrani, kraljevsko svećenstvo’; i oni su pozvani biti ‘sol zemlje’ i ‘svjetlo svijeta’. To je njihov osobiti poziv i poslanje: očitovati evanđelje u njihovu životu i tako unijeti evanđelje kao kvasac u stvarnost svijeta u kojem žive i djeluju.“³¹

1.2.2. Ministerijalno svećeništvo kao sudjelovanje u Kristovu svećeništvu

Postoje neke naznake koje upućuju na činjenicu da se naslov *sacerdos* primjenjivao i na apostole te na službenike Crkve.³² Upravo čitajući te NZ tekstove, vidimo kako su apostoli bili svjesni kako su baš zahvaljujući primljenom božanskom daru pozvani vršiti službu posredovanja između Boga i ljudi – što je svećenička služba ne samo posredovanjem riječi nego i učinkovitim prenošenjem spasenja, kako i Pavao svjedoči na jednom mjestu (usp.: 2 Kor 3,4-6).

Prema A. Vanhoye, naslovi poglavara prvotne Crkve izabrani su u vremenu u kojem nauk o Kristovu svećeništvu još uvijek nije bio razrađen. Budući da su njihove službe bile različite od službi svećenika njihova vremena, nije mogla pasti na pamet ideja nazvati ih pojmom *ιερέυς*. U tom kontekstu, neki autori tvrde kako npr. predsjedanje euharistijom, kao striktno svećeničkom službom, nije potvrđeno prije početka III. stoljeća. Međutim, ima svjedočanstava koja nam potvrđuju činjenicu da onaj tko predvodi život Crkve, predvodi i euharistiju praveći tako razliku između klerika i laika.³³ Međutim, NZ ne poznaje „podjelu“ Crkve na laički i svećenički stalež. Klement Rimski je prvi upotrijebio pojam *λαϊκός* govoreći o ulogama koje

³⁰ Usp.: Antonio ARANDA, „Sacerdozio universale e sacerdozio ministeriale“, Giuseppe PITTAU – Crescenzo SEPE (ur.), *Identità e missione del sacerdote* (Roma: Città nuova 1994.), 51-52.

³¹ Giovanni PAOLO II., „Discorso del Santo Padre Giovanni Paolo II. ai Vescovi d’Irlanda, 30.9.1979.“, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/it/speeches/1979/sep-tember/documents/hf_jp-ii_spe_19790930_irlanda-knock-vescovi.html (pristupljeno, 26.9.2023.).

³² Usp.: Joseph LECUYER, „Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale“, *Lateranum* 47, 1 (1981.), 15.

³³ Usp.: Hervé LEGRAND, „The Presidency of the Eucharist according to the Ancient Tradition“, *Worship* 53 (1979.), 407.

imaju svećenici, leviti i laici u prinošenju žrtava³⁴ tako da su taj pojam prvi kršćani upotrebljavali kako bi označili pripadnike kršćanske zajednice koji nisu bili nosioci ministerija. Postojali su autori koji su koristili pojam κληρος za nosioce ministerija i λαός za ostale vjernike u Crkvi. Tako se opreka između Crkve i svijeta, kakva je bila prije Milanskog edikta, „Konstantinovskim obratom“ pretočila u opreku između klera i kršćanskih laika koji su ostali u svijetu kao nenosioci ministerija. A budući da su klerici bili obrazovaniji od ostalih, počeli su dobivati razne državne službe i privilegije, što je samo produbljivalo međusobno nepovjerenje između klera i laika.³⁵

Prema tome i prednicejska svjedočanstva o ministerijalnim službama u Crkvi odgovaraju dvjema različitim instancijama: s jedne strane je vjernost novozavjetnim spisima i kontinuitet s prvotnom kršćanskom zajednicom, a s druge je prilagodba novim nutarnjim i vanjskim situacijama Crkve. Te će dvije instancije konvergirati već na Nicejskom koncilu (325.) u progresivnoj hijerarhiji ministerijalnog svećeništva. Naime, u prva tri stoljeća prevladavao je snažan osjećaj jedinstva Crkve i zajedničke pripadnosti kršćana kao „novog izabranog naroda“, kao „kraljevskog svećeništva“ i „svetog puka“. Stoga su stari tekstovi, poput *Didache*, Klementova *Pisma Korinćanima* te Ignacijevih *Pisama*, razrađivali novozavjetne naznake o ministerijalnim službama ne brinući se toliko o unutrašnjem razlikovanju uloga, nego radije o novom identitetu koji je zajednički svim vjernicima. Međutim, već tijekom II. i III. stoljeća situacija se nastavila razvijati tako da je ministerijalno svećeništvo sve više postajalo hijerarhijsko definirajući sociološku razliku između klerika i laika. Taj fenomen nalazi preciznu potvrdu u povijesti pojma λαικός i u svjedočanstvima Klementa Aleksandrijskog, Origena i Ciprijana glede suprotstavljanja tih dviju stvarnosti ponekad u pejorativnoj funkciji statusa laika. Međutim, unatoč činjenici što se tijekom II. i krajem III. stoljeća osjećala potreba za jačanjem organizacije zajednice u hijerarhijskom smislu, opet se ne može tvrditi da je nestala svijest o krsnom svećeništvu vjernika kao o osobini Božjeg naroda, o čemu imamo brojna svjedočanstva poput Klementova³⁶ i Origenova.³⁷

³⁴ Usp.: Klement RIMSKI, *Pismo Korinćanima*, XL, 5 (Split: Verbum, 2010.).

³⁵ Usp.: M. ZOVKIĆ, *Crkva kao Narod Božji*, 242-243.

³⁶ Usp.: Klement ALEKSANDRIJSKI, *Stromata*, V,6,33,3 (Otto STÄHLIN - Ludwig FRÜCHTEL - Ursula TREU (ur.), *Stromata*, GCS 52 (Berlin: J. C. Hinrichs, 1906.), 347-348; *Pedagog* I, 7,58,1; 59,1 (Henri-Irénée MARROU - Marguerite HARL (ur.), *Pédagogie*, SCh 70 (Paris: du Cerf, 1960.), 214.

³⁷ Origen ALEKSANDRIJSKI, *In Lev. Hom.*, IX,1 (Marcel BORRET (ur.), *Homélie sur le Lévitique*, SCh 287 (Paris: du Cerf, 1981.), 72.

Ministerijalni svećenici su prije svega vjernici u zajednici vjernika i braća među braćom i sestrama postavljeni da hrane Crkvu Božju riječju i milošću *in persona Christi* (usp.: LG, 11.2).³⁸ Tako se ministerijalno svećeništvo predstavlja kao drugi oblik sudjelovanja u Kristovu svećeništvu, a patristička je tradicija prepoznala vrijednost svećeničkog posvećenja po polaganju ruku i zazivom Duha Svetoga. Međutim, to ne daje neku višu svećeničku kvalifikaciju od one krsne. Sakrament sv. reda ne razlikuje vjernike jedne od drugih, nego službu kao takvu od drugih službi jer prema Drugom vatikanskom koncilu postoji prava jednakost među svim kršćanima (usp.: LG, 32), kao i različitost službi.

Svećeničko ređenje čini izabrane Kristovim vršiteljima njegove svećeničke službe predstavljajući Kristovu osobu svojim ministerijalnim djelovanjem. Ministerijalni svećenici nisu zamjena za „odsutnog“ Krista, nego su živi znak njegove prisutnosti djelujući *in persona Christi capitis et pastoris* (usp.: PDV, 15). I krsno svećeništvo djeluje *in persona Christi*, ali ne *capitis et pastoris*, a ono što razlikuje zaređenog službenika od vjernika laika, jest *sacra potestas* (usp.: LG, 10b) koja se shvaća u povezanosti s Kristovim evanđeljem i otajstvom Crkve.³⁹ To se na najbolji način očituje u slavlju svete euharistije koja je središnja točka. Ako bismo željeli dati odgovor na pitanje tko je slavitelj euharistije, onda bi najtočniji i najkraći odgovor bio – Isus Krist, Veliki svećenik preko svojega zaređenog službenika koji predvodi njegov narod. Dok zaređeni službenik vrši svoju službu u euharistijskom slavlju djelujući *in persona Christi* navješćujući njegovo otajstvo te ujedinjujući molitve vjernika sa žrtvom Kristovom (usp.: LG, 28), vjernici po svojem krsnom svećeništvu aktivno sudjeluju u euharistijskom slavlju sudjelujući zajedno s ministerijalnim svećenikom prinoseći Bogu žrtvu i sebe zajedno s njom (usp.: LG, 10-11).

Iz ovoga je razvidno kako je vršenje krsnog svećeništva nemoguće bez Kristova svećeničkog posredništva koje se ostvaruje preko ministerijalnog svećeništva jer svako posredništvo da bi bilo učinkovito, mora biti vidljivo. Stoga je zadaća ministerijalnog svećeništva da bude sakrament Kristova posredništva služeći na taj način krsnom svećeništvu. Zato je Krist ustanovio službenike novog saveza (usp.: 2 Kor 3,6) da budu njegovi predstavnici u konkretnom vremenu i prostoru. U Crkvi postoji različitost službi, ali jedinstvo poslanja (usp.: AA, 2b). Na taj način cijeli narod Božji, preko zaređenog službenika, sudjeluje u Kristovoj svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi na različite načine na rast zajedništva koje sv. Leon Veliki objašnjava kroz jedinstvo vjere i krštenja.⁴⁰

³⁸ Usp.: M. ZOVKIĆ, *Crkva kao Narod Božji*, 150.

³⁹ Usp.: F. DUCI, „Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale“, 16-18.

⁴⁰ Usp.: Leon VELIKI, *Sermo IV,1* (PL 54,148).

Isus Krist, Veliki i vječni svećenik, želio je da u njegovu jedinom svećeništvu sudjeluje cijela Crkva kao narod novoga saveza. I ministerijalno i krsno svećeništvo, premda se razlikuju po biti, a ne samo po stupnju (usp.: LG, 10), usmjereni su jedno na drugo jer oba sudjeluju u jedinom Kristovu svećeništvu. Bitna se razlika ne nalazi, dakle, u Kristovu svećeništvu, koje ostaje uvijek jedno, niti je u svetosti na koju su svi pozvani. Njihovo međusobno razlikovanje se, dakle, tiče načina sudjelovanja u Kristovu svećeništvu jer, dok se krsno svećeništvo ostvaruje u rastu krsne milosti, ministerijalno uvijek ostaje u službi krsnog.⁴¹

2. Krist – izvor i model svećeništva

Novost Kristova svećeništva, dakle, sastoji se u njegovoj žrtvi, odnosno smrti na križu koja postaje sredstvo novog saveza u koji vjernici ulaze svojim jedinstvom s Kristom.⁴² Vidjeli smo da je u Poslanici Hebrejima Isus predstavljen kao Veliki svećenik (usp.: Heb 4,14-15) te je time on najuzvišenija egzemplifikacija onoga što znači biti svećenik u kršćanskom kontekstu. Dakle, ne možemo uzeti neko unaprijed zamišljeno shvaćanje svećeništva i primijeniti ga na Krista, nego u smislu da je Krist model (*exemplar*), odnosno onaj od kojeg učimo kako biti svećenik. Kristovo svećeništvo je svećeništvo dovršenja kojim je Krist, na križu, jednom zauvijek pobijedio grijeh (usp.: Heb 7,26-28).⁴³ Zato je pitanje svećeništva u kršćanskom kontekstu prije svega pitanje koje ima kristološke temelje jer je i krsnom i ministerijalnom svećeništvu, kako smo vidjeli, zajednička polazna točka Isus Krist. Zbog toga se cjelokupna teologija svećeništva treba temeljiti na kristologiji.⁴⁴

2.1. Temelji Kristova svećeništva

Prema Tomi Akvinskom, Krist je izvorište svega svećeništva.⁴⁵ Samo on može baciti potpuno svjetlo na kršćansko svećeništvo kao takvo

⁴¹ Usp.: F. DUCI, „Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale“, 20.

⁴² Usp.: B. MRAKOVČIĆ, „Novozavjetno svećeništvo i njegov odnos prema Euharistiji“, 5.

⁴³ Usp.: Giuseppe FAZIO, *Il sacerdozio ministeriale segno escatologico. Una riflessione a partire dalla teologia di E. Schillebeeckx e J. Ratzinger* (Città di Castello: Cittadella editrice Assisi, 2021.), 118.

⁴⁴ Usp.: Donald J. GOERGEN, „Priest, Prophet, King: The Ministry of Jesus Christ“, Donald J. GOERGEN – Ann GARRIDO (ur.), *The Theology of Priesthood* (Collegeville: The Liturgical Press, 2000.), 187-188.

⁴⁵ Toma AKVINSKI, *Summa theologiae*, III, q. 22, a. 4c (Roma: Marietti, 1952.).

jer on je taj koji ga je utemeljio jer je u sebi ostvario model takva svećeništva. Na temelju toga da je Krist izvorište i model svakog svećeništva, valja naglasiti kako i krsno, i ministerijalno svećeništvo, kao participacija u jedincatom Kristovu svećeništvu, trebaju kao model svećeništva uzimati poslanje i služenje Isusovo jer i krštenje, i sveti red su također služenje. Zajedničko polazište im je Isus Krist i zato se teologija svećeništva treba temeljiti na kristologiji mada ima onih koji se ne slažu s time jer kristološke teme – kao što su utjelovljenje, otkupljenje i uskrsnuće koje se tiču cjelokupnog Kristova misterija – što govore o svećeništvu Isusa Krista?⁴⁶ Stoga, pravo je pitanje: Na koji način se iščitava svećeništvo kod Krista? Kao odgovor na pitanje, nude se tri rješenja koja predstavljaju temelje teologije kršćanskog svećeništva: kroz navještaj Riječi Božje koji uključuje uspostavu učeništva, zatim kroz ustanovu euharistije koja svoj vrhunac ima u žrtvi na križu te kroz eshatologiju.⁴⁷

2.1.1. Teologija služenja

Kada govorimo o Kristovu svećeništvu, onda je jasno kako govorimo o uskrslog Kristu čije se služenje odnosi na cjelokupnu Crkvu počevši od utjelovljenja i navještaja riječi Božje. Svi kršćani su, snagom krštenja, svećenici uskrslog Krista koji je i zemaljski, i povijesni, i raspeti – uvijek jedan te isti. Služenje zemaljskog Isusa uči nas o njegovu služenju koje se nastavlja kroz služenje uskrslog Krista te postaje paradigmom onima koji ga slijede u Crkvi. Isto tako, poslanje i služenje zemaljskog Isusa poslanje je i služenje utjelovljenog Logosa. Prema tome, teologija služenja je i teologija Logosa, kao i teologija uskrsnuća. A služenje je i konačno dioništvo na trojstvenom životu, odnosno sudjelovanje u samom Božjem životu jer po utjelovljenom Kristu Trojstveni je Bog postao „Bog s nama“.⁴⁸

Prema tome, utjelovljenje je kristološki temelj svećeništva jer u sebi uključuje koncept služenja jer sâm Krist je temelj svega služenja, a to se shvaća u smislu da sve kršćansko služenje treba imati svoj početak u Kristovu služenju.⁴⁹ Već je sv. Augustin razvio tu temu kroz sliku Krista kao skromnog liječnika koji je postao svećenikom za čovječanstvo kroz svoje poniženje uzevši ljudsku narav koja je zbog toga od temeljne važnosti za

⁴⁶ Usp.: D. J. GOERGEN, „Priest, Prophet, King: The Ministry of Jesus Christ“, 188.

⁴⁷ Usp.: Paul PHILIBERT, „Issues for a Theology of Priesthood: A Status Report“, D. J. GOERGEN – A. GARRIDO (ur.), *The Theology of Priesthood*, 8-15.

⁴⁸ Usp.: D. J. GOERGEN, „Priest, Prophet, King: The Ministry of Jesus Christ“, 189.

⁴⁹ Usp.: Dermot POWER, *A Spiritual Theology of the Priesthood. The Mystery of Christ and the Mission of the Priest* (Edinburgh: T&T Clark, 1998.), 14.

njegovo svećeništvo.⁵⁰ Na taj način Kristovo svećeništvo nastaje njegovim utjelovljenjem i vrši se tijekom cijelog njegova zemaljskog života čije su glavne točke, osim posljednje večere, raspeća i slavnog uskrsnuća, i njegovo proročko učenje, kao i činjenje čudesa. Nakon krštenja na Jordanu – nakon što je Duh Sveti sišao na nj – Isus je započeo evangelizacijsko djelovanje koje se shvaća kao proročko, svećeničko i kraljevsko. Zato i njegovo javno djelovanje ulazi u vršenje njegova svećeništva, a jedan od temelja njegova svećeništva – koje je vidljivo u njegovu javnom djelovanju – svakako je čudo umnažanja kruhova koje je viđeno i shvaćeno kao dva stola – stol Riječi i stol Tijela Kristova.⁵¹ A sv. Augustin, komentirajući molitvu *Očenaša*, tumači rečenicu „kruh naš svagdanji“ kao naše materijalne potrebe, ali i duhovne, što uključuje i Riječ Božju, i euharistiju. U toj dvostrukoj perspektivi kruha života Krist uzdržava svoje vjernike i za sadašnjost, i za vječnost.⁵²

Dakle, sveukupno Kristovo zemaljsko služenje je služenje utjelovljenog Logosa, koji je jedan od Trojice; i to se služenje nakon utjelovljenja nastavlja poslanjem utjelovljenog božanskog Logosa u svijetu koji je objavio Boga i njegovo veliko milosrđe. Utjelovivši se, „donio je“ Boga ljudima te srušio barijere između Boga i čovjeka navješćujući ga kao milosrdnog Oca koji čezne za svojim izgubljenim sinom (usp.: Lk 15,11-32). Ta ljubav Božja koju je Isus, utjelovljeni Logos, propovijedao očitovala se kroz liječenja, čudesa i napose navještaj kraljevstva Božjega⁵³ koje predstavlja središnju točku sveg Isusova javnog djelovanja. Riječ „kralj“ predstavlja Božji plodonosni plan koji je pun ljubavi prema čovjeku u svoj njegovoj povijesti. Crkva je zakoračila u ljudsku povijest s kraljevstvom Božjim. Nije tu riječ ni o kakvoj zemaljskoj moći kakvu smo vidjeli, ili vidimo, u našoj povijesti, niti je riječ o tome da je Crkva nekakav zamjenjujući sakralni grad na zemlji. Bilo je i u Crkvi različitih razdoblja kada je kraljevanje zahtijevalo pogotovo svećeničko služenje, a svećenici su tražili kraljevsko dostojanstvo. Crkva jest i ljudska, ali kraljevstvo je temeljno Božje. Kraljevstvo Božje je Isusova poruka iz koje učimo kako postoji Bog koji djeluje u našem svijetu, a ciljevi nisu i ne smiju biti nekakve ljudske ambicije, nego

⁵⁰ Vidi: Aurelije AUGUSTIN, *Sermo LXXVII*, 7,11 (<https://www.augustinus.it/latino/discorsi/index2.htm>). O toj tematici vidi: Gervais DUMEIGE, „Le Christ médecin dans la littérature chrétienne des premiers siècles“, *Rivista di archeologia cristiana* 48 (1972.), 115-141.

⁵¹ Usp.: G. O'COLLINS – M. K. JONES, *Jesus Our Priest*, 242-244.

⁵² Usp.: Aurelije AUGUSTIN, *Sermo LVII*, 7,7 (<https://www.augustinus.it/latino/discorsi/index2.htm>).

⁵³ Usp.: D. J. GOERGEN, „Priest, Prophet, King: The Ministry of Jesus Christ“, 190.

ljubav, služenje i umiranje za drugoga – poput Isusa. Lakše je zapravo reći što kraljevstvo Božje *nije* negoli što *jest*. Nije riječ o nekoj civilizaciji, ni kulturi, ni o bilo kojem narodu, ni o carstvu koje bi se nazivalo „Božjim“; nije ni filozofski pogled na svijet, niti nekakav politički ili ekonomski pokret. Božji plan je veći od svega toga i uključuje Božje kraljevstvo koje nije samo stanje nakon biološke smrti, nego je nutarnja jezgra ljudskog života, dinamičko pojačavanje i širenje koje je započelo utjelovljenjem i rođenjem Isusa iz Nazareta⁵⁴ koji je, iz ljubavi prema čovjeku, uzeo ljudsku narav i postao svećenikom za cijelo čovječanstvo. A najuzvišeniji čin te ljubavi za čovječanstvo prikazan je kroz žrtvu na križu, prolijevanjem krvi Jaganjca bez mane (usp.: Izl 12,5) radi nas i radi našega spasenja.

2.1.2. Teologija križa

Vidjeli smo da je Isus svojim utjelovljenjem postao svećenikom. U utjelovljenju božanskog Logosa imamo sjedinjenje i međusobno sudjelovanje, ali ne i miješanje, božanskog i ljudskog elementa. To nam je najbolje prikazano u Poslanici Hebrejima koja predstavlja Isusa kao svećenika i žrtvu. Međutim, u tom predstavljanju ne kaže se da je Isus svećenik židovske religije, niti neke nove religije, nego obznanjuje stvarnost i djelovanje koje se analogno mogu nazvati svećeničkim. On nije svećenik među zemaljskim religijama (usp.: Heb 8,4), nego svećenik kraljevstva Božjega i cijelog čovječanstva, ali na potpuno nov i jedinstven način po svojoj žrtvi na križu. Golgota je, dakle, bio događaj u kozmičkoj i religijskoj povijesti u kojoj je nastalo novo svećeništvo po novom Zakonu (usp.: Heb 7,11).⁵⁵

Poslanica Hebrejima središnji je novozavjetni tekst koji opisuje Kristovo svećeništvo i narav njegovog žrtveničkog čina. Osim toga jedino je ovdje Isus nazvan svećenikom, a sinoptici i Pavao *explicite* naglašavaju koji je to žrtvenički čin koji je on izvršio (usp.: Mk 14,22-26; Mt 26,26-29; Lk 22,14-23; 1 Kor 1,23-34; 10,16-17).⁵⁶ Autor Poslanice Hebrejima polazi od činjenice da je prinos žrtve jedini način da se dođe pred Boga jer takav prinos uklanja zapreku koju je postavio grijeh.⁵⁷ Krv koja se koristila za prinos žrtava

⁵⁴ Usp.: Thomas O'MEARA, *Theology of Ministry* (New York: Paulist Press, 1999.), 36-37.

⁵⁵ Usp.: T. O'MEARA, *Theology of Ministry*, 39-40.

⁵⁶ Usp.: Michael KEENAN JONES, *Toward a Christology of Christ the High Priest* (Roma: Edizione Pontificia Università Gregoriana, 2006.), 26.

⁵⁷ Usp.: Marie E. ISAACS, *Sacred Space. An Approach to the Theology of the Epistle to the Hebrews* (Sheffield: JSOT Press, 1992.), 107.

trebala je biti nevinna krv, dobivena iz nevinna života,⁵⁸ odnosno bezgrešnog života, bez krivice te je sposobna posvećivati što god dotakne. U tom je kontekstu Isus Krist i svećenik, i žrtva svojega prinosa na križu.

Ta teologija križa otključava misterij Isusova identiteta kao svećenika. Bog se objavljuje po poslušnosti svojega Sina na križu. Ta poslušnost rasvjetljuje misterij Krista i njegovo poslanje otkupljenja te utemeljuje teologiju Kristova svećeništva. Ta teologija križa na najbolji način ocrtava i tumačenje kršćanskog svećeništva naglašavajući apsolutni karakter razapete ljubavi. Ako se samo letimično pregleda istinitost i identitet kršćanskog svećeništva u svjetlu misterija Krista, svećeništvo se onda konstantno referira na teologiju križa koja se povezuje s poslanjem sinovske poslušnosti te njegove kenoze koji tako postaju ključ za shvaćanje svećeničkog identiteta.⁵⁹ Kristovo svećeništvo predstavlja slobodnu poslušnost Sina u prihvaćanju poslanja koje se temelji na najintimnijem sjedinjenju ljubavi između Boga i nas. Na taj način Sinovo samopredanje (*κένωσις*) predstavlja prihvaćanje konkretne ljudske sudbine koja stoji pod prokletstvom grijeha i smrti. U svjetlu upravo te kenoze vidimo da i utjelovljenje ima samo jednu svrhu – križ – jer Isus je jedini koji je nosi grijeha svega svijeta.⁶⁰

Iz ovoga vidimo kako Poslanica Hebrejima prikazuje kontrast između židovskog rituala i Isusova egzistencijalnog prinosa samoga sebe. Njegovo se sebedarje očituje u njegovu ministeriju te kulminira u trenutku njegova polaganja života na križu za druge, o čemu govori i Benedikt XVI. kad kaže: „Križ Isusa Krista radikalno je čin ljubavi u kojem se ostvaruje pomirenje između Boga i svijeta obilježena grijehom.“⁶¹ Prema tome, Kristova žrtva na križu nije neki ritual, nego je savršena žrtva za spasenje svijeta koja je postigla svoj cilj jednom zauvijek, što svaki ministerijalni svećenik posadašnjuje u euharistiji koja je vrhunac kršćanskog života jer u njoj svećenik posadašnjuje Kristovu žrtvu na križu (usp.: KKC, br. 1545.) kako bi ponovno uspostavio savez između Boga i puka. Prema tome, ako euharistija vodi vjernike k stvarnom sebedarju u obitelji i društvu, onda možemo govoriti o kršćanskom životu koji postiže svoj vrhunac upravo zato jer je uspostava Božjeg odnosa s čovječanstvom koje se očituje kroz presvetu euharistiju.⁶²

⁵⁸ Usp.: Ina WILLI-PLEIN, „Some Remarks on Hebrew from the Viewpoint of Old Testament Exegesis“, Gabriella GERALDINI (ur.), *Hebrews Contemporary Methods – New Insights* (Leiden: Brill, 2005.), 33.

⁵⁹ O tome: Hans URS VON BALTHASAR, *Christlicher Stand* (Einsiedeln: Johannes Verlag, 1977.).

⁶⁰ Usp.: D. POWER, *A Spiritual Theology of the Priesthood*, 29-37.

⁶¹ Papa BENEDIKT XVI., *Što je kršćanstvo? Posljednji spisi* (Split: Verbum, 2023.), 120.

⁶² Usp.: Martin HARUN, „Inspired by New Testament Priesthood“, *Studia Historiae Ecclesiasticae* 43 (2017.), 4-7.

To nas navodi na zaključak da je Kristovo svećeništvo povezano s idejom prinosa žrtve u sakramentu euharistije koja je prema sv. Tomi Akvinskom ispunjenje Kristova svećeničkog djelovanja.⁶³ Na taj se način Kristovo sakramentalno posredovanje poistovjećuje s euharistijskom žrtvom jer se takvo posredovanje događa u smislu da vjernici primaju plodove Kristove svećeničke žrtve kroz euharistiju.

Upravo u kontekstu toga, Poslanica Hebrejima predstavlja ključni izvor za poznavanje shvaćanje i tumačenje Kristova svećeništva.⁶⁴ Na posljednjoj večeri – ustanovljujući euharistiju kao žrtvenički prinos – Isus se svećeničkim činom obvezao na svoju smrt prinosom samoga sebe. Žrtva, pogotovo ljudska, danas je vrlo neprihvatljiv pojam. Međutim, ako odustanemo od tog „žrtveničkog govora“ Kristova samopredanja, odbacujemo i jezik njegova svećeništva. Može li se žrtvenički rječnik primijeniti na ono što je Krist učinio na posljednjoj večeri i na križu? Je li Kristova ustanova euharistije poprimila žrtvenički oblik ili nam je svojim riječima i gestama na posljednjoj večeri Krist ostavio u nasljeđe obično sjećanje na žrtvu koju je učinio na Golgoti kako naučavaju protestanti? Očito da se ovdje radi o točki „sukoba“ između katoličkog i protestantskog poimanja. Treba li nas naše tumačenje onoga što je Krist učinio na posljednjoj večeri i što nam je ostavio u nasljeđe navesti da govorimo o „misnoj žrtvi“ ili da radije upotrijebimo pojam „blagovanje“ govoreći o Večeri Gospodnjoj? Jezik „žrtve“ podrazumijeva i govor o zaređenom svećeniku koji prinosi misnu žrtvu, dok jezik „blagovanja“ podrazumijeva govor o zaređenom svećeniku ili jednostavno o nekome koga odredi zajednica kako bi predsjedao Večero Gospodnjom. No, postoji nešto radikalno novo u žrtvi i svećeništvu Kristovu. Potrebno je vrednovati svećeništvo i žrtvu u Kristovu svjetlu, a ne obratno. Autor Poslanice Hebrejima pristupio je Kristovoj smrti i uskrsnuću u svjetlu postojećih pojmova žrtve kako bi dramatično reinterpretirao te naslijeđene poglede i slike. Žrtva je uvijek shvaćana kao nešto vrijedno Bogu u povezanosti sa zajedništvom s Bogom. Kristovo dragovoljno prihvaćanje trpljenja vodi nas prema ključnom elementu u njegovoj svećeničkoj žrtvi. Ono što se dogodilo na posljednjoj večeri, nije bilo redovno slavlje Pashe, nego je održalo, pojačalo i personaliziralo žrtveno značenje. Isus je otišao dalje od redovnog obreda uvodeći riječi i geste koji otkrivaju njegovu

⁶³ Toma AKVINSKI, *Summa theologiae*, III, q. 65, a. 3; III, q. 63, a. 6; III, q. 22, a. 5; III, q. 22, a. 3; III, q. 75, a. 4.

⁶⁴ Međutim, iako je svećeništvo izravno povezano s euharistijom, autor Poslanice Hebrejima ne veže Kristovo svećeništvo uz euharistiju ili posljednju večeru, niti želi naglasiti da su i svi ostali kršćani svećenici poput Krista (o tome vidi: Raymond E. BROWN, *Priest and Bishop: Biblical Reflections* (Paramus: Paulist Press, 1970.), 13.

svećeničku nakanu da se prinese kao žrtvenički prinos Ocu dajući „trajni oblik u kojem se otada Crkva svakoga mjesta i vremena može pridružiti njegovu prinosu“.⁶⁵ Želio je da lomljenje kruha – poistovječeno s njegovim tijelom – te prolijevanje njegove krvi predoče to žrtveno predanje njegova života, svećenički čin potpunog sebedarja koje se trebalo izvršiti u smrti na križu. To njegovo svećeničko djelo donijelo je otkupljenje kroz tri oblika: oslobođenje od zla, čišćenje od grijeha te zajedništvo s Bogom u vječnosti.

2.1.3. Teologija spasenja

Svećeništvo je pozvano da bude u službi spasenja. Prema toj soteriološkoj perspektivi, Kristovo svećeništvo je bitno shvaćeno kao posredničko prvenstveno kroz pomirenje između Boga i u grijeh palog čovječanstva. Ono se tumači kroz naglašavanje učinaka. Spašeni uživaju u *visio beatifica* kao vječnom rezultatu blagodati koje su primili na zemlji preko Kristova svećeničkog posredovanja. Stoga, svrha Kristova svećeništva jest osigurati teleološko sudjelovanje čovječanstva u božanskom životu.⁶⁶

Svećenička služba Isusa Krista jest, dakle, u središtu nauka o spasenju te je kao takva kamen temeljac koji ima kristološku, soteriološku i eshatološku težinu. Vidjeli smo da se jedan od bitnih aspekata kršćanske vjere nalazi u dvostrukom vidu Kristova svećeništva u kojem je svojim utjelovljenjem uzeo našu ljudsku narav, ozdravivši je iznutra i učinivši je na taj način deificiranom, odnosno pobožanstvenjenom,⁶⁷ te je prinio Bogu Ocu preko sebe u naše ime. Isus Krist, *qua homo*, predstavlja, dakle, čovječanstvo pred Bogom te je kao takav „prikladan“ odgovor Bogu kao jedini posrednik između Boga i čovječanstva (usp.: KKC, 1544). Na taj je način Kristovo svećeništvo određeno time tko je Krist u hipostatskom sjedinjenju svoje utjelovljene osobnosti – kao pravi Bog i pravi čovjek. Krist u jedinstvu svoje osobe dovodi Boga k nama i nas Bogu u spasonosnom djelu milosti koja nam vraća dar zajedništva s Bogom, u čemu se već očituje jedna od glavnih karakteristika svećeništva *in genere*. Upravo, dakle, u tom dvostrukom djelovanju – koje se očituje u utjelovljenju i pomirenju s Bogom – sastoji se

⁶⁵ Papa BENEDIKT XVI., *Što je kršćanstvo*, 113.

⁶⁶ Usp.: Adriani Milli RODRIGUES, *Toward a Priestly Christology: A Hermeneutical Study of Christ's Priesthood*, Phd Dissertation (Andrews University, 2017.), 61-62; 275-277.

⁶⁷ O sadržaju deifikacije (pobožanstvenjenja) ljudske naravi vidi: Norman RUSSEL, *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition* (Oxford: Oxford University Press, 2006.).

svećeništvo Isusa Krista. Prema tome, Kristovo jedincato svećeništvo pretpostavlja njegovo utjelovljenje, ali i trojstveni aspekt jer samo kao „Bog s nama“ na jedinstven način Krist je i čovjek za Boga jer utjelovljenjem Isus postaje Otkupiteljem svojom poslušnošću sve do križa i smrti (usp.: Fil 2,8) po kojoj prinosi Bogu otkupljeno čovječanstvo u vlastitom tijelu jer nitko ne može doći k Ocu osim po njemu (usp.: Iv 14,6). Dakle, kroz svoju muku, smrt i uskrsnuće objavio nam se kao spasenje.⁶⁸ Međutim, taj Kristov prinos čovječanstva nije se dogodio jednom u prošlosti, nego je to stalna Kristova svećenička služba koja se vrši na zemlji preko ministerijalnog i krsnog svećeništva.⁶⁹

Stoga, ako bismo razmišljali o utjelovljenju Kristovu na način da isključimo njegovo svećeništvo, onda bismo čak doveli u pitanje samo otkupljenje čovječanstva i njegovo pomirenje s Bogom u vječnosti. Zato Krist mora biti Veliki svećenik koji prinosi naš ljudski odgovor kao žrtvu ispovijedajući naše grijeha i živeći sinovskim životom. Zato se po njegovu svećeništvu događa naš pravedni odgovor Bogu jer je on jedini posrednik između Boga i čovječanstva. Poput svećenika iz SZ i Isus Krist, naš svećenik, stoji na granici između Boga i čovječanstva (usp.: Heb 3,1) zauzimajući se za nas i ispovijedajući nas pred licem Božjim.⁷⁰ Taj je njegov svećenički odgovor u djelovanju i riječi te u konačnici križ na kojem je on u svojem tijelu ponio strašnu okrutnost naše odvojenosti od Boga i prinio sama sebe za žrtvu te postao i svećenik, i žrtva sjedinjeni u njegovoj jedinjoj hipostazi. To je u potpunosti čin Božje milosti i ljubavi jer Krist se prinosi u nepogrešivoj poslušnosti Ocu s kojim je povezan po istoj biti. Po njemu smo pomireni s Bogom u jednom i neponovljivu sjedinjenju djelovanja i riječi u kojem su svi oblici starozavjetnog svećeništva ujedinjeni, ispunjeni i transcendirani. Zato je Kristovo svećeništvo potpuno samopredanje u neograničenoj poslušnosti Ocu i neograničenoj ljubavi prema čovječanstvu.⁷¹

Sve do paruzije Krist vrši svoje svećeništvo bez kojeg u tijelu nema mogućnosti za pravi odgovor Bogu od strane čovječanstva. Zato, Kristova uloga svećeništva nije samo jedan čin koji je učinjen za nas prije više godina nego Krist je uvijek jedini posrednik između Boga i ljudi po svojoj

⁶⁸ Usp.: William H. DODD, „Toward a Theology of Priesthood“, *TS* 28 (1967.), 688.

⁶⁹ Usp.: Andrew PURVES, „The Ministry of the Priesthood of Jesus Christ: A reformed View of the Atonement of Christ“, *Theology Matters* 3 (1997.), 1.

⁷⁰ Usp.: Thomas F. TORRANCE, *Royal Priesthood: A Theology of Ordained Ministry* (Edinburgh: T&T Clark, 1993.), 12.

⁷¹ Usp.: Thomas W. MANSON, *Ministry and Priesthood: Christ's and Ours* (Richmond: John Knox Press, 1958.), 63.

posredničkoj svećeničkoj službi te nastavlja kao svećenik moliti za nas posredujući kod Oca za nas (usp.: Heb 6,20; 7,25-28; 8,1-6) i prinoseći naše molitve usavršujući ih u sebi.⁷²

2.2. Svećeništvo između otajstva i Crkve

Osobnost i poslanje svakog bilo da je riječ u ministerijalnom, bilo u krsnom svećeništvu, bitne su karakteristike odnosa između otajstva Krista i Crkve. Svećeništvo je to koje spaja ova dva aspekta kako bi vodili konačnom cilju spasenja kroz vršenje Kristova svećeništva. Ministerijalno i krsno svećeništvo izvršavaju se na najodličniji način po sakramentima, osobito po sakramentu euharistije. Drugi vatikanski koncil kaže kako postoji uska veza između ta dva svećeništva. Po službi navještaja Riječi Božje zaređeni službenik garantira i promiče službe koje su karakteristične za krsno svećeništvo bilo u liturgijsko-sakramentalnom ambijentu, bilo u izvansakramentalnom ambijentu, bilo u ambijentu sazrijevanja vjere.⁷³ Kao (pro)nositelj riječi Božje vjernik ima pravo čuti riječ Božju, rasti u njezinu produbljivanju u svojem životu i primati ono što čini sadržaj vjere koju ispovijeda. Riječ koja rađa vjeru zahtijeva da bude dalje naviještana u životu te u društvu svjedočena (usp.: *Christifideles laici*, 14). Posebno u liturgiji dolazi do izražaja krsno svećeništvo svih vjernika. Po slavlju sakramenata zaređeni službenik povezuje vjernike s Kristom kao izvorom milosti potičući u njima sposobnosti koje posjeduju kako bi mogli sami sebe prinijeti u duhovnom prinosu Bogu. Tako da vrijednost krsnog svećeništva dolazi do izražaja u privatnim i liturgijskim molitvama, po uzoru na prve kršćane, prinoseći svoje živote kao žrtvu Bogu, svetu i ugodnu. Riječ je o svagdašnjem bogoslužju koje se odvija u svijetu.⁷⁴ Prema tome, krsno svećeništvo nemoguće je bez Kristova svećeničkog posredništva koje se ostvaruje ministerijalnim svećeništvom jer je zadaća ministerijalnog svećeništva biti sakrament Kristova posredništva, dok se vrhunac doseže u sakramentu euharistije.⁷⁵

Zahvaljujući jedincatom Kristovu svećeništvu, svi oni koji su s njim vezani sakramentom krštenja, naslijedili su od njega svećeništvo koje ne proizlazi iz nekakve krvne loze ili pripadnosti nekom plemenu. Prve kršćanske zajednice, utemeljene od apostola, osjećale su iskustvo Krista koje su apostoli imali izravno kroz njegov način poučavanja što su iskoristili kao temelj

⁷² Usp.: A. PURVES, „The Ministry of the Priesthood of Jesus Christ“, 4.

⁷³ Usp.: A. FAVALE, *Il ministero presbiterale*, 86.

⁷⁴ Usp.: M. ZOVKIĆ, *Crkva kao Narod Božji*, 135-136.

⁷⁵ Usp.: F. DUCI, „Sacerdozio commune e sacerdozio ministeriale“, 19.

novoga života prvih zajednica čiju fizionomiju je karakteriziralo međusobno zajedništvo usredotočeno na euharistiju. Svi su bili jednakoga dostojanstva, ali među njima su s vremenom nastajale i posebne službe i različite karizme usmjerene na službu zajednici, a ne na vlast nad njom.⁷⁶ Iz toga je razvidno kako je upravo euharistija središnja točka u kojoj se artikuliraju i ministerijalno svećeništvo i krsno svećeništvo kao dva načina sudjelovanja u jedincatom Kristovu svećeništvu. Euharistija čini Crkvu, a Crkva slavi euharistiju. Pa čak i kad nema sudjelovanja vjernika, prezbiter surađuje na okupljanju ljudi oko Krista u Crkvi kroz euharistijski prinos. Prema tome vidimo da se ta dva načina sudjelovanja u jedincatom Kristovu svećeništvu na najodličniji način izvršavaju po sakramentima, a osobito po sakramentu euharistije prema kojoj idu i drugi sakramenti i iz koje dobivaju svoju puninu.

Vidjeli smo da su ranokršćanske zajednice živjele upravo kao svećenički narod u kojem su pojedinci, nositelji nekih službi, poslije nazvani *πρεσβύτεροι καὶ ἐπίσκοποι*. Tako da su sve do kraja II. stoljeća prvi nositelji svećeništva bili u glavnom vjernici, kao zajednica koja živi kao Božji Hram i Tijelo Kristovo. No, vidjeli smo i da svećenički narod kao takav treba zaređene službenike kako bi mogao vršiti svoje svećeništvo. Zato je služba ministerijalnog svećenika djelovanje *in persona Christi capitis* (usp.: SC, 33; AG, 39; PO, 2.12.13). Ta sintagma *in persona Christi* posebno je u srednjem vijeku došla do izražaja u slavlju svete mise kada svećenik u trenutku pretvorbe izgovara riječi pretvorbe *in persona Christi*; to jest sâm Krist ih izgovara i čini djelotvornim radi čega se svećenika nazivalo *alter Christus*. Drugi vatikanski koncil je dopunio to tridentsko učenje istaknuvši eklezijalnu zadaću prezbitera kao onog koji sabire i vodi zajednicu (usp.: PO, 2.3). Upravo to djelovanje *in persona Christi*, u ime uvijek u Crkvi prisutnog Krista, čini ministerijalno svećeništvo „bitno“ različitim od krsnog svećeništva. No, i samo ministerijalno svećeništvo bitno je usmjereno na zajednicu, na krsno svećeništvo, i ostvaruje se upravo unutar zajednice. Isto tako i krsno svećeništvo teži k izgrađivanju zajednice i prema tome ostvarenje ministerijalnog i krsnog svećeništva u istoj Crkvi zahtijeva međuovisnost i suradnju prezbitera i laika.⁷⁷

Prema tome, zaređeni službenici oruđe su i živi znakovi poslanja Krista uskrsloga u svijetu. Suobličeni Kristu, na način da čine prisutnom među ljudima njegovu osobu, te su na taj način pozvani djelovati *in persona Christi* i *in persona Ecclesiae*, odnosno kao Kristovi predstavnici i suradnici.⁷⁸ Dakle, nije svrha, nego sredstvo odnosa između stvarnog postojanja Krista i

⁷⁶ Usp.: C. MONTALDO, „Il sacerdozio comune a partire dal battesimo e dalla cresima“, 153-154.

⁷⁷ Usp.: M. ZOVKIĆ, *Crkva kao Narod Božji*, 138.

⁷⁸ O tome: A. FAVALE, *Il ministero presbiterale*, 80-84.

kršćana. Stoga se njihovo svećeništvo i naziva ministerijalnim jer je u službi krsnog svećeništva i bez Kristova svećeništva ne bi imalo nikakvu vrijednost ni sadržaj, a bez odnosa s krsnim ne bi imalo nikakvo značenje ni korist. I zato je „drugotno“, odnosno u službi, ali opet bez njega ne bi bilo posredovanja Krista. Zato je njihov međusobni odnos recipročan jer ministerijalno svećeništvo ne može biti samo sebi svrha, niti se može reći kako je krsno svećeništvo određeno da mu služi.⁷⁹

3. Svrha i potreba za Kristovim svećeništvom

Vidjeli smo da je Kristovo svećeništvo polazna točka za svako crkveno shvaćanje svećeništva iako svećenički status Isusa Krista sam po sebi i nije bio baš u evanđeljima.⁸⁰ No, ipak Kristovo svećeništvo prepoznaje se kao prototip, model i krsnog, i ministerijalnog svećeništva kada je očitovao svojim apostolima smisao i značenje uzvišenog dara koji im je na posljednjoj večeri udijelio po svojem Tijelu i Krvi. Upravo po tome je cijelo čovječanstvo postalo sudionikom božanskog života te je pomireno s Bogom. Zato je Krist savršeni i jedini svećenik koji uistinu može izvršiti posredovanje božanskih darova spasenja i pobožanstvenjenja koje nam je Bog namijenio. Zato će i sv. Ivan Pavao II., doduše u kontekstu govora o ministerijalnom svećeništvu, naglasiti kako je svećeništvo u Crkvi i za Crkvu kao neko posadašnjenje jedincatog Kristova vječnog svećeništva – u smislu da je ono za Crkvu isto što i Krist za otkupljenje (usp.: PDV, 15) – koje prati našu ljudsku povijest sve dok se u potpunosti ne objavi u eshatonu. Kroz ministerijalno i krsno svećeništvo čini se prisutnim djelo Kristovo, jednog i jedincatog Velikog svećenika koji je ponio naše grijehе u svojem tijelu.

U tome se očituje svrha Kristova svećeništva. Budući da pojam „svećeništva“ kao takva uključuje uspostavu odnosa između Boga i svijeta, svrha Kristova svećeništva je ista kako bi izgubljeno i u grijeh palo čovječanstvo ponovno doveo k Bogu. Kako se postiže taj cilj preko Kristova svećeništva? Zapravo, sve stvorenje sudjeluje u Bogu od svojeg početka, ne samo kao izvorištu nego i cilju⁸¹ ukazujući na taj način na jedno teleološko sudjelovanje koje zahtijeva Božju milost jer čovječanstvo ipak

⁷⁹ Usp.: F. DUCI, „Sacerdozio comune e sacerdozio ministeriale“, 14.

⁸⁰ O tome: Avery DULLES, *The Priestly Office. A Theological Reflection* (New York-Mahawah: Paulist Press, 1997.), 5.

⁸¹ Usp.: Gerald O'COLLINS, *Jesus Our Redeemer: A Christian Approach to Salvation* (Oxford-New York: Oxford University Press, 2007.), 28.

treba primiti nešto više što ih usmjerava prema Bogu.⁸² U tom kontekstu milost je ta koja predstavlja Božje samopriopćavanje koje uzdiže čovjeka do višeg sudjelovanja u Bogu, a konačni cilj tog teleološkog sudjelovanja jest *visio beatifica* koja zahtijeva Božje sjedinjenje s ljudskim umom.⁸³

Prema tome, stanje grešnosti – u koje je čovječanstvo upalo – objašnjava u ovom kontekstu potrebu Kristove posredničke uloge koja se ostvaruje u njegovu svećeništvu. Ta se potreba objašnjava nastankom distancije koja se stvorila između Boga i čovječanstva nakon ljudskog pada u grijeh koji je izazvao poremećaj koji je udaljio čovjeka od Boga. Tu se očrtava potreba Kristova svećeništva koje treba uništiti grijeh kako bi se omogućio čovjekov hod prema Bogu jer Kristovo svećeništvo – koje započinje utjelovljenjem i navještajem Riječi Božje, a vrhunac ima u teologiji križa – eliminira grijeh čisteći čovjeka te osigurava da božanski projekt spasenja cijelog čovječanstva postigne svoj vrhunac.⁸⁴

Grijeh – koji je prouzročio nesklad udaljujući čovjeka od Boga – ometa čovjekov hod prema Bogu, a Kristovo svećeništvo rješava taj problem što upućuje i na svrhu, i na potrebu Kristova svećeništva i naravi njegova posredništva Božjeg spasenja. Zato se Kristovo svećeništvo shvaća pod pojmom žrtve,⁸⁵ odnosno prolijevanjem vlastite krvi na križu, čime se označava dovršenje njegove žrtve što ukazuje na sakrament euharistije koji se može nazvati sakramentom Božje uzvišene ljubavi prema čovječanstvu. Naime, Kristova žrtva promatra se u terminima ljubavi i sebedarja i ne odnosi se samo na njegovu smrt na križu nego i na cijeli zemaljski život. U tom smislu, Kristovo propovijedanje i cijelo njegovo javno djelovanje, zajedno s posljednjom večerom i križem, njegovi su svećenički čini. Raspeće i smrt na križu predstavljaju vidljivi znak (sakrament) njegove predanosti na posljednjoj večeri koji prati nevidljivu žrtvu darivanja samoga sebe u euharistiji jer smrt na križu i euharistija djeluju zajedno kao sakrament, ne samo kao znakovi ili vidljivi izrazi Kristova sebedarja nego i kao materijalni instrumenti Božjeg spasenjskog djelovanja koje dopire do konkretnih ljudi.⁸⁶

⁸² Usp.: Toma AKVINSKI, *Summa theologiae*, II, q. 62, a. 3.

⁸³ Usp.: G. O'COLLINS, *Jesus Our Redeemer*, 197.

⁸⁴ Usp.: G. O'COLLINS, *Jesus Our Redeemer*, 6.

⁸⁵ Usp.: Emil J. SCHELLER, *Das Priestertum Christi im Anschluß an den hl. Thomas von Aquin. Vom Mysterium des Mittlers in seinem Opfer und unserer Anteilnahme* (Paderborn: Schöningh, 1934.), 218.

⁸⁶ Usp.: G. O'COLLINS – M. K. JONES, *Jesus Our Priest*, 244-261.

Zaključak

Tijekom apostolskog razdoblja prvi kršćani, naglašavajući novost novoga saveza, vidjeli su u Isusu Kristu prinesenu žrtvu i Velikog svećenika. Po njemu naš je život snažno uključen u odnos s Bogom kojem sada možemo svi pristupiti upravo zahvaljujući Kristu. Vidjeli smo da pojedini tekstovi NZ naglašavaju upravo to da smo po zaslugama Isusa Krista svećenički narod, što nadalje daje i nama samima mogućnost da poput njega, žrtvujući same sebe i upravljajući vlastiti život po modelu Isusova života, imamo pristup k Bogu. Upravo dubljim i cjelovitijim shvaćanjem kristoloških temelja teologije svećeništva dolazi se do istinskog promatranja same Crkve koja treba uprisutnjivati posredničku Kristovu ulogu između Boga i vjernog naroda.

Kad govorimo o sudjelovanju u Kristovu svećeništvu, iako je ono jedincato, u njemu sudjeluju svi vjernici, premda na različit način. Dakle, iz jedinstvenosti Kristova svećeništva božanskom voljom proizlaze i krsno, i ministerijalno svećeništvo kao dva različita sudjelovanja u istoj stvarnosti i upravo na toj razini treba tražiti kriterije za njihovo razlikovanje, a odlučujući elementi za njihovo razlikovanje su, s jedne strane, sakramenti krštenja i krizme te sakrament sv. reda, s druge strane. Osim toga, iako je participativna stvarnost ista, ona se kod svakog pojedinog prihvaća na različit način: krsno je svećeništvo sudjelovanje u Kristovu svećeništvu – bez nekakvih daljnjih određenja – dok je u ministerijalnom sudjelovanje u Kristovu svećeništvu ukoliko je poglavar mističnog Tijela Kristova – Crkve.⁸⁷

No, često i danas ovaj pojam „svećenik“ označava samo službu prezbitera jer kroz povijest Crkve izgubio se osjećaj za to krsno svećeništvo te je euharistija, tako reći, „prešla u ruke“ isključivo zaređenih službenika. Vjernik je izgubio to svoje svećeničko dostojanstvo krsnog svećeništva te postao tek promatrač, čime se euharistijsko sudjelovanje svelo na čisto duhovan način. Prezbiteriji su se ogradili bilo ogradama, bilo ikonostasima ne dopuštajući laicima pristup k oltaru. Euharistija je započinjala kada svećenik obuče misno ruho bez obzira na to ima li naroda Božjega ili ne! Liturgija se tako udaljila od „svećeničkog naroda“. Međutim, već od početaka Crkve svi su krštenici imali svoju ulogu u zajednici. Zato je Drugi vatikanski koncil sebi zadao zadatak obnove liturgije i pronalaska načina shvaćanja uloge klerika i laika u liturgiji Crkve želeći revalorizirati krsno svećeništvo svih vjernika koje je protureformacijom u potpunosti bilo ostavljeno po strani.

---

⁸⁷ Usp.: Philip GOYET, *Chiamati, consecrati, inviati. Il sacramento dell'Ordine* (Città del Vaticano: LEV, 2003.), 76.

Međutim, slika katoličkog svećeništva, kako je bila definirana Tridentom, a potom obnovljena Drugim vatikanskim koncilom i produbljena u biblijskom smislu, pala je u duboku krizu nakon samog Koncila.⁸⁸ Stoga, postavljajući pitanje o teologiji svećeništva i njegovim kristološkim temeljima, mora se shvatiti izvorna perspektiva iz koje treba napraviti jedan pogled kako bi se razumjelo kršćansko svećeništvo uopće. Drugi vatikanski koncil zasigurno je u mnogočemu promijenio lice Crkve. Crkva ostaje uvijek ista – onakva kakvu je Gospodin Isus želio – ali ostaje živa tradicija unutar povijesno-vremenskih i povijesno-ljudskih uvjeta svakog razdoblja.

Oba načina vršenja jedincatog Kristova svećeništva valja gledati kao jedno uz drugo, a ne jedno protiv drugog. Crkva danas ne može zanemariti djelo apostolskog djelovanja vjernika laika u evangelizacijskom poslanju koje je Krist povjerio svima. Često se, naime, i kod laika osjeti indiferentnost kao da se navještaj Riječi Božje tiče samo ministerijalnih svećenika. Ne treba bježati od činjenice i odgovornosti da je samo ministerijalno svećeništvo kroz povijest doprinijelo takvu stavu. No, unatoč tomu svjedoci smo da postoje primjeri suradnje ova dva svećeništva u poslanju Crkve. Posebno na području evangelizacije i posvećenja nadopunjuju se apostolat laika i pastoralna služba. Osobito u toj suradnji hijerarhija laicima treba povjeravati neke zadaće koje su tješnje povezane s dužnostima npr. župnika kako u nekim liturgijskim činima, tako i u izlaganju kršćanskog nauka.

Međutim, suradnja ne znači zamjenu! Koliko god su važne neke službe na koje su imenovani laici, toliko su i osjetljive osobito ako su potpomognute milošću Božjom i ako su pod budnim okom svećenika kako bi se izbjegle devijacije poput klerikalizacije laika ili laicizacije svećenika s kojima se susrećemo u ovom vremenu. Stoga je od temeljne važnosti sagledati sve kristološke temelje teologije svećeništva, očistiti sve devijacije te na tim temeljima izgrađivati – svatko osobno i svatko u svećeništvu kojem pripada – svoje osobno svećeništvo po uzoru na Krista.

FONDAMENTI CRISTOLOGICI DELLA TEOLOGIA DEL SACERDOZIO

Riassunto

Il lavoro presente è diviso in tre parti. Nella prima parte, l'autore affronta la definizione del mistero e concetto di sacerdozio, partendo dai fondamenti biblici per giungere al discorso

⁸⁸ Usp.: Joseph RATZINGER, *La Chiesa. Una comunità sempre in cammino* (Milano: Paoline, 1991.), 75.

dell'unico sacerdozio di Cristo, che si realizza nella Chiesa mediante il sacerdozio battesimale di tutti i credenti e il sacerdozio ministeriale di tutti i ministri ordinati della Chiesa. Nella seconda parte del lavoro, alla base di quanto detto, l'autore approfondisce la comprensione del sacerdozio sottolineando che Cristo è fonte e modello di ogni sacerdozio, attraverso il suo servizio – che va dalla sua incarnazione, attraverso la sua nascita e la sua attività pubblica – poi attraverso la teologia della croce descritta come la auto-donazione di Cristo fino all'Ultima Cena, che è prefigurazione dell'Eucaristia, e attraverso la salvezza che continua nell'eternità. Il tutto si completa, nella terza parte del lavoro in cui si parla della finalità e della necessità del sacerdozio di Cristo nel mistero del disegno divino per la salvezza dell'umanità.

Parole chiavi: *teologia sacerdotale, sacerdozio battesimale e ministeriale, fondamenti del sacerdozio.*

Prijevod: Josip Knežević i Marco Strona